

تاریخ فرهنگی مازندران امکان گفت‌وگو گرافی

به بهانه ۱۴ آبان، روز مازندران

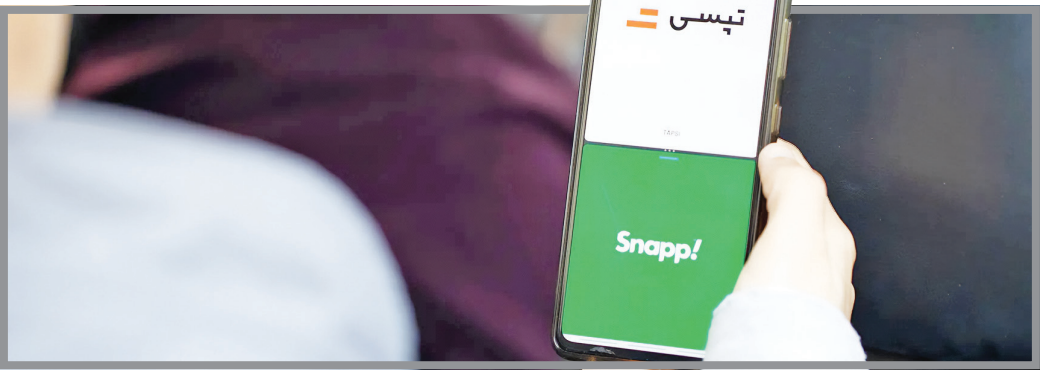

مهدی حسینی
استاد دانشگاه و پژوهشگر فرهنگ، هنر و ادبیات

یکی از شاخص‌های شناختن جامعه زنده، تابآوری فرهنگ آن جامعه در نسبت با پدیده‌های نوین است. با این پیش فرض، فرهنگ مازندران را به‌مثابه یک جامعه زنده می‌توان سنجد. مازندران بیرون از فلات ایران واقع شده است و بی‌آمد این وضعیت برای هر سرزمینی مانند تیغ دولبه است. مازندران به همین سبب، منطقه مهمی است. این جدا افتادگی، تأثیر بزرگی بر سرنوشت تاریخی، فرهنگی و اجتماعی منطقه داشته است. رشته‌کوه‌های البرز به‌خصوص از زمان حمله اعراب تا قرن دهم هجری، همچون حصار طبیعی بارها در برابر یورش دشمنانی که از سمت جنوب سر می‌رسیدند، مانع ایجاد کرده است. این مسئله مردم و مناسبات منطقه را از دانسته‌ها، رخدادهای، تغییرات و تحولات مهم فلات مرکزی ایران دور نگه داشت. بخشی از بی‌آمد آن، رشد دیگرگونه فرهنگی و اجتماعی و عقب‌افتادگی از تغییرات رسمی حاکمیت یکپارچه پیشین دیگر حفظ و دست‌نخورده میراث هزاران ساله است. به این سبب الگوی مطالعه فرهنگ مازندران، باید با رویکرد «تاریخ فرهنگی» منطبق باشد که در پی کشف‌زوایای پنهان روایت‌هاست؛ روایت‌هایی که از منظر تاریخ‌نگاری رسمی، نادیده انگاشته شدند. از این نظرگاه، در واقع انسان‌ها، خود تاریخ‌اند و خرده‌روایت‌های انسانی، پیش‌برنده کلان‌روایت فرهنگی است. جدا افتادگی طولانی از بیکره اقوام فلات مرکزی ایران، می‌توانست به فروپاشی و اضمحلال فرهنگی کشیده شود اما به‌منوعی از خودشناسی فرهنگی منجر شد. این خودشناسی، در نهایت به گفت‌وگوی با خود منجر شد. گونه خاصی از تاریخ فرهنگی را بنیان گذاشت که بود و نمودش را در حکمرانی‌های محلی، زبان و گویش‌های قومی منطقه البرز و ناحیه جنوبی دریای کاسپین و گاه‌شماری محلی آن می‌توان یافت. به همین سبب، فرهنگ مازندران از روایت‌های اجتماعی مردم، غنی و از ناگفته‌ها و ناخوانده‌ها سرشار است.

روایت‌های شفاهی بهترین شیوه برای پاسبانی از سنت‌ها و آداب و رسوم و هنجارهای جوامع انسانی پیش از اختراع خط بود که در فرم شعر، داستان، افسانه، اسطوره و حماسه و در روایت‌های اساطیری و سرودهای باستانی پدیدار شد و مازندران فرهنگ، یکی از پایگاه‌های مهم سنت روایت شفاهی است. جغرافیای مازندران فرهنگی با جغرافیای کنونی مازندران تفاوت دارد. محدوده مازندران فرهنگی، گستره بزرگی شامل استان‌های کنونی گلستان، مازندران، تهران، سمنان و بخشی از قزوین و گیلان است. بنابراین سنت روایت شفاهی مازندران را باید در این گستره و در تقاطع مناطق غنی و سوت‌های تبری، زبانی و خنیاگران پی گرفت. آن‌ها بخش مهمی از میراث هزاره‌های دور را با خود حمل کردند و به‌شکل شاعران و موسیقی دانان دوره گرد و روایان داستان‌های ملی ایران، سنت گوسان پارتی را ادامه دادند. خوشبختانه هنوز ناخوشیانی از سنت خنیاگری در نقل‌های قوم تبری مانند «طالبان»، «نجما و رعنا»، «حیدریک»، «سنه‌پور»، «امیر و گوهر»، «مشتی پلوری»، «هژرت سلطان»، «عشق علی باغی» و «مزمون محمدزمان»، «رشیدخان»، «عشق علی باغی» و «حجرت غلامی» پابرجاست. نقش برجسته‌ترین تبری را که از قدیمی‌ترین زبان‌های ایرانی است و در آن حتی می‌توان کلمات پارسی باستان را یافت. نباید نادیده گرفت، زبان تبری به روایت شفاهی محدود نماند و تا قرن هفتم هجری به زبان تبری کتاب نوشته شد و حتی آثار فارسی و عربی به این زبان ترجمه شد. این ظرفیت زبانی، به‌شکل پدوی، در لالایی‌ها، نوازش‌ها و موری‌های زبان این سرزمین جلوه‌گر بوده و هست. زنان تبری که از نخستین افسانه‌گویان سرزمین مازندران هستند، بنا به نقل تاریخی، با موی کوتاه و لباس سبید، در واقع عنصری فاعل و فعال را در واقع تاریخ می‌مانند واقعه «نوداد هرمز» بنابر نقل «ابن اسفندیار» و وقایعی دیگر نشان دادند و شکلی از گفت‌وگویی درون فرهنگی را پدید آوردند. فرهنگ مردم کوچه و بازار، وجوه خاصی از خنده و طنز عامیانه تاریخ فرهنگی تبرستان را به‌شکل عمیق و پرمعنائی با خود دارد. جشن‌واره‌های مردمی چهره‌گر بررسمی، گاه مذهبی و غیرسیاسی انسان و روابط انسانی را ارائه می‌دهند و دنیای دیگری را، برای جهان رسمی متعارف می‌آفرینند. این جشن‌ها تجربه زیسته مردم را در روزهای معینی از سال در درون خود حفظ کرده است. این شکل از جشن و یاپیکویی، منجر به کارناوالیزه شدن فرم‌ها شده و گاه با شکل طنز و فکاهه در مقابل لحن جدی تاریخ رسمی، قدم عالم می‌کند. با وجود ویژگی‌های خاص زمان و مکان که در کارناوالیزه شدن جشن‌ها دخالت دارند اما سرشت فرهنگ‌ها، آن‌ها را به پدیده‌های فرارمائی تبدیل می‌کند. جشن نوروز (بهار جشن)، جشن تیرماه سیزده شوال (شو)، جشن مردگان (بیست‌وشش عیدماه)، یوف چلال، باران خواهی و آفتاب‌خواهی، گهرودندی و... مانند زبانی پویا برای تعامل بیشتر با خود و آیندگان تلقی می‌شود. میراث‌مانی تبرستان کهن، نمونه‌مغتنم‌وارزنده‌ای از حیات تاریخ فرهنگی اقوام ایران است که می‌توان مبتنی بر منابع موجود و پژوهش‌های معتبر، بار دیگر به آن نگاه کرد و در پدیده‌های جدیدی را به این منطقه مهم و سرسبز زمین کهن گشود و یادنگاه نو، از راز هزاره‌ها پرده برداشت.

تلفن روابط عمومی: ۰۸۸۷۴۹۳۰۰ • تحریریه: ۰۸۸۷۳۰۲۹۱ • آگهی‌ها: ۰۸۸۷۳۵۰۲۰۷ • نشانی: خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه دوازدهم، پلاک ۱۸
لیتوگرافی و چاپ: هم‌پیمان • تلفن چاپخانه: ۰۲۱۴۶۸۲۱۱۱۴ • توزیع: نشر گستر امروز نوین • تلفن: ۰۲۱-۹۱۳۰۴۱۴۲

به تنگ آمده از انحصار طلبی جزئیات شکایت تپسی از اسنپ فود به دلیل رفتارهای ضد رقابتی در گفت‌وگو با مدیرعامل تپسی فود و معاون حقوقی تپسی

کنند. سلامی امیدوار است باتوجه به اهمیت این مسئله و زبانی که به‌صورت روزانه به شرکت‌های رقیب اسنپ‌فود، مجموعه‌های همکار و کاربران نهایی وارد می‌شود، این شکایت مورد بررسی قرار بگیرد.

مدیرعامل تپسی فود می‌افزاید: «باید قواعدی وجود داشته باشد که نه اسنپ‌فود که به‌عنوان رقیب برای آن احترام قائم، نه هیچ شرکت دیگری نتواند از تسلط بر بازار سوءاستفاده کند و قراردادی را به امضاء برساند که به‌نفع هیچ کس نخواهد بود، بلکه زمینه را برای ایجاد انحصار در بازار فراهم می‌کند.» او می‌گوید، با وجود اینکه طرف‌های همکار ناراضی‌هایی فراروانی در همکاری با اسنپ‌فود دارند، به‌دلیل قراردادی که امضاء کرده‌اند، نمی‌توانند از خدمات سایر کسب‌وکارها نیز استفاده کنند و این یعنی اسنپ‌فود می‌تواند هر زمان که خواست برای آنها قانون‌گذاری کند. سلامی اظهار می‌کند: «انتظار ما این بود که بعد از رسانه‌های شدن خبر شکایت، رفتارهای انحصارطلبانه متوقف شود، اما این فشارها اتفاقاً شدت گرفتند. اینجاست که نقش رگولاتوری و شورای رقابت پررنگ می‌شود و آنها می‌توانند با پیگیری ویژه این شکایت، وضعیت ایجادشده را سامان دهند. در دنیا هم رویه‌های انحصارطلبانه و ضد رقابتی محکوم هستند و قوانینی وجود دارد که شرکت‌ها را از اقدامات این چنینی بر حذر می‌دارد.»

امیرا حسینی
خبرنگار گروه فناوری

بازار سفارش آنلاین غذا سال‌های متعددی تنها یک بازیگر داشت؛ اسنپ‌فود. این پلتفرم که در ابتدای راه توانسته بود رقبای خود را از میدان به در کند، تا سال‌های گذشته می‌کرد، اما چند وقتی است که تپسی فود به‌عنوان رقیب جدی وارد بازار شده و پس از چند ماه حضور در شهرهای مشهد و شیراز، به آرامی فضا را مهیای ورود به بازار تهران می‌کند. اما آنها در همین مرحله با مشکلاتی مواجه شده‌اند که قانع‌شان کرده مسیر دشوار شکایت از رقیب را بر خود هموار کنند و شکایت اسنپ‌فود رویه‌های انحصارطلبانه‌اش را به شورای رقابت ببرند. شکایت البته از طریق شرکت تپسی انجام شده که تپسی فود یکی از پلتفرم‌های سوپراپلیکیشن آن است. اما ریشه اختلاف کجاست و تپسی فود دقیقاً از کدام رفتار انحصارطلبانه به‌تنگ آمده است؟

▼ **ورود بازیگران جدید تحت تأثیر قراردادهای انحصاری اسنپ‌فود**

شرکت تپسی اخیراً با ثبت شکایت از اسنپ‌فود نزد شورای رقابت خبرساز شده است. **امین سلامی** **یرگو، مدیرعامل تپسی فود** در رابطه با این شکایت به هم‌پیمان می‌گوید: «ما قدم بزرگی را برای حمایت از فضای رقابتی و شفافیت در صنعتی که در حال فعالیت در آن هستیم، برداشتیم. شکایت رسمی از اسنپ‌فود را به شورای رقابت ارائه دادیم و هدفمان از این شکایت، جلوگیری از اقدامات انحصارگرایانه‌ای است که رقیب ما انجام داده و همین اقدامات سبب شده تا ورود و رشد بازیگران جدید این صنعت، به‌شدت تحت الشعاع قرار گیرد.»

به گفته سلامی، رویه اسنپ‌فود محدود به دیروز و امروز نیست و در گذشته هم این اقدامات انجام شده بود و رقبای دیگری هم که وارد بازار شده بودند، این مشکل را داشتند، ولی مسأله آن‌ها نبود. بنا براین این مسئله همچنان تا امروز پایدار مانده است. مگر اسنپ‌فود چه کاری انجام می‌دهد که انحصارطلبانه تلقی می‌شود؟ آیا این وضعیت مختص تهران است یا در شهرهای دیگر نیز وجود دارد؟ مدیرعامل تپسی فود می‌گوید: «این اقدامات صرفاً برای تهران نیست و ما در شیراز و مشهد هم رویه انحصارطلبانه را از سمت اسنپ‌فود دیده بودیم، ولی این رویه خصوصاً در یکی، دو ماه اخیر و با حضور جدی تپسی فود شدت گرفته است، زیرا رستوران‌ها و مجموعه‌های این چنینی علاقه دارند بتوانند در بازار رقابتی منافع خود را دنبال کنند. اما از سمت اسنپ‌فود تماس‌های مکرر دریافت و نیروهایی به شکل حضوری به این مجموعه‌ها مراجعه کرده‌اند. با آنها صحبت شده و تهدید شده‌اند که در صورت همکاری با تپسی فود، باتوجه به قرارداد انحصاری که با اسنپ‌فود بسته‌اند، از پلتفرم حذف می‌شوند یا سازوکار می‌چینند که میزان فروش آنها در اپ تحت تأثیر قرار گیرد. این فشارها به میزان زیادی روی مجموعه‌ها در شیراز و مشهد بود، اما با آمدن تپسی فود به تهران و باتوجه به اینکه بازار تهران برای اسنپ‌فود مهم‌تر است، فشارها بیشتر هم شدند. در نتیجه ما ناچار شدیم برای حل این مسئله به شورای رقابت رجوع کنیم و از رگولاتوری بخواهیم که دسترس‌ی به یک بازار آزاد برای همه بازیگران را فراهم کند.» او معتقد است اقداماتی که اسنپ‌فود انجام می‌دهد، تنها آسایش متوجه تپسی فود نیست، بلکه انتخاب کاربران و مشتریان را نیز محدود و اجباری می‌کند. مشتریان در تهران انتظار دارند که بتوانند مجموعه‌هایی را که در اسنپ‌فود از آنها خدمات دریافت می‌کرده‌اند، در تپسی فود نیز ببینند تا بتوانند حق انتخاب داشته باشند. اما با وضعیتی که اسنپ‌فود برای رستوران‌ها ایجاد کرده، چنین امکانی وجود ندارد. از طرفی مجموعه‌های ارائه‌دهنده محصولات غذایی نمی‌توانند از امکان و بازار جدیدی که تپسی فود برایشان مهیا کرده، بهره ببرند. هر چند اسنپ‌فود مجموعه‌ها در استفاده حداکثری از ظرفیت‌های موجود برای درآمدزایی بیشتر است، اما با وجود تمایل شخصی، این دغدغه را دارند که در صورت همکاری با تپسی فود، اسنپ‌فود اقداماتی انجام دهد که روی وضعیت بازار و درآمدزایی‌شان اثر سوء داشته باشد.

▼ **زبان روزانه شرکت‌های رقیب**

رفتار انحصاری و ضد رقابتی می‌تواند بازارها را کوچک کرده و به همه بازیگران یک صنعت به نفع یک بازیگر آسیب برساند. در حالی که جلوگیری از رفتارهای این چنینی، زمین بازی را گسترده‌تر می‌کند و باعث می‌شود شرکت‌ها در یک بازار آزاد، بهبود روندها و سرویس‌های خود را دستور کار داشته باشند تا بتوانند توجه طرف‌های همکار و کاربران نهایی را به خود جلب

چهره

نابغه سنتور نوازی

فضل الله توکل، متولد ۱۴ آبان ماه ۱۳۲۱، نوازنده و استاد سنتور، یکی از آخرین بازماندگان نسل طلایی موسیقی ایرانی است. او که از شاگردان علی تجویدی و حسین باحقی است، در ارکسترهایی همچون ارکستر رادیو و ارکستر گلپا به نوازندگی پرداخته و اجراهای متعدد تکنوازی در برنامه‌های یک شاخه گل، گلپای رنگارنگ، برگ سبز و گلپای جاویدان داشته است. هم‌نوازی‌های سنتور و ویولن فضل الله توکل با پرویز باحقی و اسدالله ملک نقش مهمی در گسترش هم‌نوازی این سازها در موسیقی معاصر ایران داشته است. فضل الله توکل آثار متعددی را با صدای اکبر گلپایگانی ضبط و منتشر کرده است که از جمله آن‌ها می‌توان «بهار و ناز»، «مست عشق» و «عقیق» اشاره کرد. در سال‌های اخیر مجموعه «عمری عاشقانه نوشتیم» و «عمری عاشقانه نخوانیم» نیز در قالب کتاب و آلبوم موسیقی به سرپرستی فضل الله توکل روانه بازار شده است. فضل الله توکل دارای مدرک درجه یک هنری از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. در مورد فضل الله توکل بسیاری معتقدند که مضاربات او کلمه‌هایی فراتر از الفبای فارسی خلق می‌کنند.

کتابخانه

بازخوانی داستان‌های دلکش

کتاب «شهرهای افسانه‌ای، شاهزادگان و جن‌ها» از اساطیر و افسانه‌های عرب، نوشته خیرات الصالح با تصویرسازی رشاد سلیم و پیتر دنیس، با ترجمه سوسولماز جوادپور در ۲۱۰ صفحه و با قیمت ۲۵۰ هزار تومان توسط انتشارات چرخ (زیرمجموعه نشر چشمه) منتشر شده است. نام عربستان همواره یادآور صحرای بزرگ و شنزارهای وسیع آن است اما به لطف مسیرهای تجاری، تمدن‌های قدرتمندی در شمال و جنوب این شبه‌جزیره به وجود آمدند. از این اقوام، اسطوره‌ها و افسانه‌های زیادی بر جای مانده است؛ افسانه‌هایی مانند هزارویک‌شب که شهرت جهانی دارند و نیز داستان‌هایی که کمتر شناخته شده‌اند. این کتاب با بازخوانی این داستان‌های دلکش خواننده را به قصه‌های پر از رمز و راز و دسیسه دنیای جادوگران و کاهنان باستانی می‌برد؛ از داستان‌های نیاکان یکتاپرست تا شروع بت‌پرستی، جن‌ها و غول‌های افسانه‌ای، شاهان شکوهمندی که قصد رقابت با بهشت را داشتند و ملکه‌های قدرتمندی چون بلقیس و زبانه داستان آفرینش و توصیف فرشتگان الاهی و طبقات بهشت وزمین و جهنم.

شهرهای افسانه‌ای، شاهزادگان و جن‌ها
نویسنده: خیرات الصالح
مترجم: سولماز جوادپور
انتشارات: چرخ

تاریخ

عزل شریف‌امامی

پنجم شهریورماه ۱۳۵۷ جعفر شریف‌امامی تشکیل کابینه داد. دولت‌ش اما دولت مستعجل بود. در دوران نخست‌وزیری او حادثه میدان ژاله به کشته و زخمی شدن صدها نفر انجامید. راهپیمایی‌های بزرگ از جمله در روز عید فطر ۱۳۵۷، گسترش اعتراضات و اعتصاب عمومی در سراسر کشور، مهاجرت امام از نجف به پاریس، در کنار اقداماتی چون تغییر تاریخ کشور از شاهنشاهی به شمس و انحلال حزب رستاخیز، از رویدادهای مهم دوران صدارت شریف‌امامی بودند. دولت شریف‌امامی در هفتم آبان‌ماه در مجلس استیضاح شد اما رأی اعتماد گرفت. تیراندازی به دانش‌آموزان در ۱۳ آبان‌ماه اما چاره‌ای جز برکناری شریف‌امامی باقی نگذاشت. در این روز دانش‌آموزان و دانشجویان با تجمع در دانشگاه تهران قصد رفتن به بیت آیت‌الله طالقانی را داشتند که با هجوم پلیس و نیروهای نظامی، چندین نفر کشته و زخمی شدند. مردم نیز در اعتراض چندین شعبه بانک را به آتش کشیدند. بدین ترتیب در روز ۱۴ آبان‌ماه ۱۳۵۷، شاه با عزل شریف‌امامی، دولت نظامی ارتشید از‌تهاری را تشکیل داد.